

POSTANOWIENIE

Dnia 7 grudnia 2022 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Paweł Kołodziejski (przewodniczący)

SSN Adam Roch

SSN Igor Zgoliński (sprawozdawca)

w sprawie **B. K.**,

oskarżonego z art. 286 § 1 k.k. w zw. z art. 12 k.k.

po rozpoznaniu w Izbie Karnej na posiedzeniu w trybie art. 535 § 5 k.p.k.

w dniu 7 grudnia 2022 r.,

kasacji, wniesionej przez Prokuratora Generalnego na niekorzyść oskarżonego

od postanowienia Sądu Okręgowego w Radomiu

z dnia 31 marca 2021 r., sygn. V Kz 100/21,

**uchyla zaskarżone postanowienie i przekazuje sprawę Sądowi
Okręgowemu w Radomiu do ponownego rozpoznania w
postępowaniu odwoławczym.**

UZASADNIENIE

Prokurator Rejonowy w Sieradzu skierował w dniu 29 marca 2018 r. do Sądu Rejonowego w Sieradzu akt oskarżenia przeciwko B. K., któremu zarzucił popełnienie czynu z art. 286 § 1 k.k. w zw. z art. 12 k.k. (k. 207).

Sąd Okręgowy w Sieradzu, uwzględniając wniosek Sądu Rejonowego w Sieradzu, postanowieniem z dnia 12 lutego 2019 r., sygn. II Ko 46/19, przekazał w trybie art. 36 k.p.k. niniejszą sprawę do rozpoznania Sądowi Rejonowemu w Radomiu z uwagi na to, że większość osób podlegających wezwaniu na rozprawę zamieszkiwała w bliskiej odległości od tego sądu (k. 250-250v.).

Wyrokiem z dnia 5 lutego 2020 r., sygn. akt II K 394/19, Sąd Rejonowy w Radomiu uniewinnił oskarżonego od popełnienia zarzucanego mu aktem oskarżenia czynu (k. 283, 330-333).

Prokurator Rejonowy w Sieradzu pismem z dnia 20 lipca 2020 r. złożył wniosek o sporządzenie uzasadnienia wyroku w całości oraz nadesłanie jego odpisu wraz z uzasadnieniem i aktami sprawy (k. 298).

Przewodnicząca II Wydziału Karnego Sądu Rejonowego w Radomiu zarządzeniem z dnia 27 lipca 2020 r., sygn. II K 394/19 odmówiła przyjęcia wskazanego wyżej wniosku, z uwagi na wniesienie go po terminie (k. 300).

Zarządzenie to zostało zaskarżone przez Prokuratora Rejonowego w Sieradzu, który podniósł zarzut błędu w ustaleniach faktycznych, polegający na ustaleniu, że wniosek z dnia 20 lipca 2020 r. został złożony po terminie, podczas gdy termin został zachowany. Wniósł o zmianę zaskarżonego zarządzenia i przyjęcie wniosku. Wraz ze środkiem odwoławczym skarżący złożył równoległe wniosek o przywrócenie terminu do złożenia wniosku o sporządzenie na piśmie i doręczenie uzasadnienia wyroku Sądu Rejonowego w Radomiu (k. 301-303, 307-309).

Po rozpoznaniu zażalenia Sąd Okręgowy w Radomiu postanowieniem z dnia 9 września 2020 r., sygn. V Kz 426/20, uchylił zaskarżone zarządzenie i przekazał sprawę Sądowi Rejonowemu w Radomiu do ponownego rozpoznania (k. 322-323v.).

Sąd Rejonowy w Radomiu postanowieniem z dnia 2 października 2020 r., sygn. II K 394/19, przywrócił oskarżycielowi termin do złożenia wniosku o sporządzenie na piśmie i doręczenie uzasadnienia wyroku (k. 326-326v.).

W konsekwencji powyższego Prokurator Rejonowy w Sieradzu zaskarżył wyrok Sądu Rejonowego w Radomiu z dnia 5 lutego 2020 r., sygn. II K 394/19, wnosząc apelację na niekorzyść oskarżonego. Podniósł w niej zarzuty obrazy przepisów postępowania mającej istotny wpływ na treść orzeczenia, tj.: art. 7 k.p.k. oraz art. 135 k.p.k. w zw. z art. 46 § 1 i 2 k.p.k. Drugi z zarzutów sprowadzał się do twierdzenia o braku prawidłowego zawiadomienia o terminach rozpraw prokuratora, który nadzorował postępowanie przygotowawcze i wniósł akt oskarżenia, co w konsekwencji pozbawiło oskarżyciela publicznego prawa do udziału w rozprawie i

składania wniosków dowodowych. Na podstawie powyższego prokurator wniósł o uchylenie zaskarżonego wyroku i przekazanie sprawy sądowi I instancji do ponownego rozpoznania (k. 337-341).

Przewodnicząca II Wydziału Karnego Sądu Rejonowego w Radomiu zarządzeniem z dnia 24 listopada 2020 r., sygn. II K 394/19, przyjęła apelację wniesioną przez oskarżyciela publicznego i przedstawiła akta sprawy sądowi odwoławczemu (k. 344).

Sąd Okręgowy w Radomiu postanowieniem z dnia 16 lutego 2021 r., sygn. V Ka 845/20, pozostawił przyjętą apelację bez rozpoznania, uznając że doszło do niezasadnego przywrócenia terminu (k. 359-361).

Na powyższe postanowienie prokurator złożył zażalenie, podnosząc zarzut obrazy przepisów postępowania mającej wpływ na treść orzeczenia, tj.:

- art. 135 k.p.k., poprzez niezawiadomienie wokandami prokuratora, który prowadził postępowanie i wniósł akt oskarżenia o terminach rozpraw, co spowodowało brak wiedzy oskarżyciela o wyroku oraz terminie do złożenia wniosku o sporządzenie na piśmie i doręczenie uzasadnienia wyroku i wywiedzenia apelacji;
- art. 16 § 1 i § 2 k.p.k.. poprzez mylne pouczenie niewłaściwego prokuratora, który nie prowadził postępowania i nie wniósł aktu oskarżenia o terminach rozpraw i zapadłym rozstrzygnięciu, co spowodowało ujemne skutki procesowe dla właściwego uczestnika postępowania w postaci braku uwzględnienia wniosku o przywrócenie terminu do złożenia wniosku o sporządzenie na piśmie i doręczenie uzasadnienia wyroku, a w konsekwencji braku możliwości wniesienia apelacji.

Podnosząc powyższe zarzuty skarżący wniósł o zmianę zaskarżonego postanowienia, poprzez uznanie za zasadne przywrócenia terminu do złożenia wniosku o sporządzenie na piśmie i doręczenie uzasadnienia wyroku i w konsekwencji rozpoznanie apelacji Prokuratora Rejonowego w Sieradzu (k. 365-367).

Sąd Okręgowy w Radomiu, po rozpoznaniu wniesionego środka odwoławczego, postanowieniem z dnia 31 marca 2021 r., sygn. VI Kz 100/21, utrzymał w mocy zaskarżone postanowienie. W uzasadnieniu wskazał, że zasadnie uznał sąd I instancji, iż zawiadomienie prokuratora w niniejszej sprawie o terminach rozpraw nie naruszało wymogów przepisu art. 135 k.p.k., a w konsekwencji było

skuteczne, wobec czego nie zachodziły podstawy do przywrócenia oskarżycielowi publicznemu terminu do złożenia wniosku o sporządzenie na piśmie i doręczenie uzasadnienia wyroku. W ocenie sądu *ad quem*, sąd wydający zaskarżone postanowienie wszechstronnie rozważył zasady funkcjonowania prokuratury w kontekście przepisów art. 45 § 1 k.p.k. oraz art. 135 k.p.k., a przedstawione zapatrywania prawne wskazują na prawidłowe pojmowanie zasad jednolitości i niepodzielności prokuratury. W ocenie sądu odwoławczego poglądy Sądu Najwyższego wyrażone w wyroku z dnia 9 czerwca 2014 r., sygn. IV KK 110/04 - na które powołuje się skarżący - zostały wyrażone na gruncie odmiennego stanu faktycznego i zawierają jedynie postulaty pożądanых praktyk, które jednak nie mają mocy normatywnej i nie mogą zastępować lub modyfikować treści obowiązujących przepisów procedury karnej. Powyższe rozważania doprowadziły sąd II instancji do wniosku, że przepis art. 135 k.p.k. nie przewiduje wyjątku od zasady jednolitości prokuratury, a dla skuteczności zawiadomienia prokuratora o terminie rozprawy nie jest wymagane, aby zostało ono skierowane do prokuratora prowadzącego lub nadzorującego postępowanie lub wnoszącego akt oskarżenia, czy chociażby do jednostki prokuratury, w której pełni on służbę. W okolicznościach przedmiotowej sprawy, zdaniem sądu *ad quem*, powinnością Prokuratora Rejonowego w Radomiu było powiadomienie właściwej jednostki prokuratury, a decyzja tego organu o nieuczestniczeniu w rozprawie, jako mieszcząca się w granicach jego kompetencji wynikających z zasady jednolitości prokuratury, była procesowo skuteczna (k. 378-379).

Od powyższego postanowienia kasację w trybie art. 521 § 1 k.p.k. złożył Prokurator Generalny, zarzucając rażące i mające istotny wpływ na treść orzeczenia naruszenie przepisów prawa procesowego, tj. art. 433 § 2 k.p.k. i art. 98 § 1 k.p.k. w zw. z art. 94 § 1 pkt 5 k.p.k. i w zw. z art. 457 § 3 k.p.k. oraz art. 430 § 1 k.p.k. w zw. z art. 126 § 1 k.p.k. i art. 117 § 1 i § 2 k.p.k. w zw. z art. 135 k.p.k., polegające na zaniechaniu dokonania rzetelnej kontroli odwoławczej, uwzględniającej w sposób prawidłowy zasadę jednolitości prokuratury, odczytywaną przez pryzmat postulatu umożliwienia realizacji funkcji oskarżyciela przez prokuratora, który wniósł akt oskarżenia oraz wynikający z treści art. 117 § 1 k.p.k. w zw. z art. 135 k.p.k. obowiązek sądu zawiadamiania przez doręczenie

wykazu spraw nieobecnego podczas rozprawy prokuratora, posiadającego na etapie postępowania rozpoznawczego status strony procesu, każdorazowo o terminie rozprawy odroczonej, co skutkowało wydaniem wadliwego orzeczenia utrzymującego w mocy zaskarżone postanowienie, które zapadło z rażącą i mającą istotny wpływ na treść tego orzeczenia obrazą art. 430 § 1 k.p.k. w zw. z art. 126 § 1 k.p.k. i art. 117 § 1 i § 2 k.p.k. w zw. z art. 135 k.p.k., podczas gdy rezultaty należycie przeprowadzonego postępowania odwoławczego, niepomijające zawartego w § 321 ust. 1 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 7 kwietnia 2016 r. - Regulamin wewnętrznego urzędowania powszechnych jednostek organizacyjnych prokuratury (j.t. Dz. U. z 2017 r., poz. 1206, z późn. zm.) postulatu wyznaczenia do udziału w rozprawie - jako referenta sądowego - prokuratora, który w danej sprawie prowadził lub nadzorował postępowanie przygotowawcze albo sporządził akt oskarżenia, winny prowadzić sąd *ad quem* do konstatacji, że sąd *a quo*, pozostawiając przyjętą apelację bez rozpoznania, błędnie przyjął, iż prokurator został zawiadomiony w sposób prawidłowy o terminie pierwszej rozprawy w dniu 27 maja 2019 r., w sprawie o sygn. akt II K 394/19 i terminach kolejnych rozpraw, a tym samym jego niestawiennictwo na wskazany powyżej termin, przy równoczesnym zaniechaniu zawiadomienia którejkolwiek z jednostek prokuratury o kolejnych terminach odroczonych rozpraw, skutkujące nieobecnością oskarżyciela publicznego, także podczas ogłoszenia wyroku oraz uchybieniem terminowi do złożenia wniosku o sporządzenie na piśmie i doręczenie uzasadnienia wyroku, nie nastąpiło z przyczyn niezależnych od prokuratora, w sytuacji w której postąpienie to nie może być uznane za skuteczne powiadomienie strony o terminie pierwszej i kolejnych rozpraw, co finalnie prowadzi do wniosku, iż uchybienie przez prokuratora terminowi do złożenia wniosku o sporządzenie na piśmie i doręczenie uzasadnienia wyroku, nastąpiło z przyczyn niezależnych od oskarżyciela publicznego, przy czym postanowienie sądu odwoławczego w pisemnej części motywacyjnej nie czyni zadość wymogom stawianym treścią przepisów art. 98 § 1 k.p.k. w zw. z art. 94 § 1 pkt 5 k.p.k. i w zw. z art. 457 § 3 k.p.k., gdyż nie uzasadnia w sposób należyty zajętego stanowiska, dotyczącego braku podstaw do uwzględnienia zażalenia prokuratora.

W konsekwencji tak skonstruowanych zarzutów autor kasacji wniósł o uchylenie zaskarżonego postanowienia Sądu Okręgowego w Radomiu i przekazanie sprawy wymienionemu temu sądowi do ponownego rozpoznania w postępowaniu odwoławczym.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje.

Kasacja okazała się oczywiście zasadna, wobec czego została uwzględniona na posiedzeniu bez udziału stron (art. 535 § 5 k.p.k.). Zaskarżone postanowienie Sądu Okręgowego w Radomiu obarczone jest bowiem wadliwością wskazaną w zarzucie kasacji.

Na rzetelność kontroli odwoławczej składa się nie tylko kompleksowość oceny poszczególnych zarzutów apelacyjnych, lecz także jej merytoryczna jakość, która stawia przed sądem *ad quem* wymóg, by rozważania faktyczne i prawne nie uchybiały regułom prawidłowego rozumowania oraz wykładni. Te warunki – jak trafnie zarzucił Prokurator Generalny – nie zostały *in casu* w sposób dostateczny zrealizowane. Dokonując interpretacji jednej z naczelnych dyrektyw organizacyjnych prokuratury – zasady jednolitości (art. 1 § 1 ustawy z dnia 28 stycznia 2016 r. Prawo o prokuraturze - t.j. Dz.U. nr 2021, poz. 66), sąd odwoławczy nie rozważył szeregu istotnych kwestii wyeksponowanych w kasacji, co implikowało wadliwą wykładnię art. 135 k.p.k., a w konsekwencji przyjęcie błędnych założeń poczynionych na gruncie art. 126 k.p.k.

Zgodnie z powyższą dyrektywą, czynności poszczególnych organów są czynnościami całej prokuratury. Art. 1 ust. 1 ustawy o prokuraturze wskazuje, że prokuraturę stanowią Prokurator Generalny, Prokurator Krajowy, pozostali zastępcy Prokuratora Generalnego oraz prokuratorzy powszechnych jednostek organizacyjnych prokuratury i prokuratorzy Instytutu Pamięi Narodowej - Komisji Ścigania Zbrodni przeciwko Narodowi Polskiemu. Uszczegółowieniem tej regulacji są w szczególności przepisy art. 3, 6, 8, 8a, 8b i 10 ust. 1 i 2 ustawy o prokuraturze, w których przyznaje się Prokuratorowi Generalnemu i prokuratorom przełożonym prawo wykonywania (z pewnymi ograniczeniami (np. gdy ustawa zastrzega daną czynność wyłącznie do właściwości prokuratora określonej rangi) wszelkich

czynności należących do zakresu działań prokuratury oraz zlecenia ich wykonania podległym prokuratorom. Wyróżnienie poszczególnych jednostek prokuratury służy jedynie celowi organizacyjnemu, umożliwiającemu wykonywanie jej ustawowych zadań. Istotnie więc z punktu widzenia procesowego nie ma znaczenia, który z organów prokuratury dokonuje danej czynności, ponieważ wszystkie są czynnościami tej samej jednolitej instytucji. Każdy prokurator wykonując zleconą mu czynność równocześnie reprezentuje prokuraturę jako całość.

Powyższe nie daje jednak podstawy do przyjęcia założenia na płaszczyźnie art. 135 k.p.k., że spoczywający na sądzie obowiązek zostanie zrealizowany poprzez zawiadomienie o terminie rozprawy lub posiedzenia jakiegokolwiek prokuratora, niezależnie od właściwości rzeczowej czy miejscowej. Pogląd, zgodnie z którym taka praktyka byłaby nie do przyjęcia, wyrażony w wyroku Sądu Najwyższego z dnia 9 czerwca 2004 r., IV KK 110/04, jest powszechnie akceptowany w doktrynie i znajduje swoje racjonalne, a zarazem pragmatyczne, uzasadnienie, a także – wbrew opinii sądu odwoławczego – pozostaje aktualny na gruncie niniejszej sprawy, mimo jej odmiennych uwarunkowań. Zastosowanie za sądem II instancji językowej wykładni art. 135 k.p.k. prowadziłoby do chaosu organizacyjnego, a nadto utrudnień w korzystaniu przez prokuratora będącego oskarżycielem w sprawie z praw strony postępowania, a w efekcie rzutowałoby na sprawność i rzetelność postępowań, a co równie istotne, także na odbiór wymiaru sprawiedliwości w oczach społeczeństwa. Choć zatem powyższy przepis, ani żaden inny, nie określa którego prokuratora należy powiadomić o terminach rozprawy, to prawidłowa interpretacja przepisu prowadzi do wniosku, że winien być to ten prokurator, który prowadził postępowanie przygotowawcze i wniósł akt oskarżenia. W praktyce, dla zagwarantowania sprawności organizacyjnej i zminimalizowania nakładu pracy sądów sądów, zawiadomieniem tym jest doręczanie wokandy prokuratorowi kierującemu jednostką prokuratury, której prokuratorzy prowadzili postępowania przygotowawcze i wnosili akty oskarżenia.

Zasadnie autor kasacji odwołał się do przepisów rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 7 kwietnia 2016 r. - Regulamin wewnętrznego urzędowania powszechnych jednostek organizacyjnych prokuratury (t.j. Dz. U. z 2017 r., poz. 1206, z późn. zm.). Zgodnie z treścią § 46 ust. 1 i 7 powołanego aktu

wykonawczego, w razie potrzeby dokonania czynności na obszarze właściwości innej jednostki, prokurator może zwrócić się do niej o udzielenie pomocy prawnej, zaś wnioski o zapewnienie w drodze pomocy prawnej udziału prokuratora w rozprawie, posiedzeniu sądu, czynnościach sędziego wyznaczonego należy skierować w terminie umożliwiającym właściwe przygotowanie się do nich. Przepis ten należy odczytywać w powiązaniu z regulacją zawartą w § 321 ust. 1 wymienionego rozporządzenia, która zawiera postulat wyznaczenia do udziału w rozprawie - jako referenta sądowego - prokuratora, który w danej sprawie prowadził lub nadzorował postępowanie przygotowawcze albo sporządził akt oskarżenia, co niewątpliwie podyktowane jest znajomością materiałów sprawy oraz problematyki prawnej z nią związanej. Łączna analiza obu tych regulacji prowadzi do wniosku, że wystąpienie w drodze pomocy prawnej przez kierownika jednostki prokuratury, która wniosła akt oskarżenia, z wnioskiem o udział prokuratora z jednostki miejscowo właściwej w rozprawie przed sądem, jest w pierwszej kolejności warunkowane brakiem konieczności pełnienia funkcji oskarżyciela przez prokuratora, który w danej sprawie prowadził lub nadzorował postępowanie przygotowawcze albo sporządził akt oskarżenia, a dopiero w przypadku stwierdzenia, że nie jest to konieczne lub możliwe, dopuszczalne staje się skierowanie w tym zakresie wniosku o pomoc prawną. Z powyższego wywodzić należy, że wynikająca z przepisów ustrojowych zasada jednolitości prokuratury uprawnia wprowadzić prokuratorów do wzajemnego zastępowania się, co jednak nie oznacza, że decyzja o wypełnianiu zadań oskarżycielskich przez prokuratora innego niż rzeczowo i miejscowo właściwy może zapadać poza prokuraturą. Podzielić należało zatem twierdzenie skarżącego, że zasada powyższa nie może być rozumiana w sposób, który prowadzi do pozbawienia prokuratora prowadzącego lub nadzorującego postępowanie przygotowawcze oraz będącego autorem aktu oskarżenia, a co za tym idzie dysponującego największą wiedzą odnośnie przedmiotu postępowania, możliwości podjęcia decyzji o samodzielnej realizacji uprawnień oskarżycielskich w toku postępowania przed sądem lub skierowania w tym zakresie wniosku o pomoc prawną do jednostki organizacyjnej prokuratury miejscowo właściwej dla siedziby sądu.

Odnosząc się do realiów niniejszej sprawy, z zarządzenia z dnia 30 marca 2019 r. o wyznaczeniu rozprawy głównej na dzień 27 maja 2019 r. nie wynika, by zlecone zostało przesłanie wokandy do Prokuratury Rejonowej w Sieradzu, która wniosła akt oskarżenia w tej sprawie (k. 255). Z oświadczenia pracownicy sekretariatu wynika, że o terminie rozprawy wyznaczonej na dzień 27 maja 2019 r. zostały zawiadomione: Prokuratura Rejonowa Radom - Wschód i Prokuratura Rejonowa Radom - Zachód (k. 325). Dokonując oceny prawidłowości postanowienia z dnia 16 lutego 2021 r. sąd II instancji stracił nadto z pola widzenia fakt, że z protokołów rozpraw, które odbyły się w dniach 27 maja, 31 lipca, 19 września, 14 listopada 2019 r., 27 stycznia 2020 r. Sąd Rejonowy w Radomiu w ogóle nie zarządził przesłania prokuratorowi zawiadomień o kolejnych terminach odroczonych rozpraw (k. 260-262. 271-272. 275, 276-276v.), co finalnie prowadzi do jedyne go możliwego wniosku, że zarówno prokuratorzy Prokuratury Rejonowej w Sieradzu, jak i prokuratorzy prokuratury miejscowo właściwej dla siedziby sądu orzekającego nie byli zawiadomieni – zgodnie z obowiązkiem wynikającym z art. 135 k.p.k. - o dalszym biegu postępowania jurysdykcyjnego. Byli także pozbawieni wiedzy o jego zakończeniu, co z pewnością nie pozostaje bez znaczenia dla realnej możliwości złożenia, w terminie wskazanym w treści art. 422 § 1 k.p.k., wniosku o sporządzenie na piśmie i doręczenie uzasadnienia wyroku z dnia 5 lutego 2020 r., sygn. akt II K 394/19, a także dla oceny przesłanki z art. 126 § 1 k.p.k. Powyższej konstatacji nie zmienia treść art. 46 § 2 k.p.k., przewidującego możliwość rozpoznania sprawy pod nieobecność prokuratora w sprawach, w których postępowanie przygotowawcze zakończyło się w formie dochodzenia, gdyż nie zwalnia to sądu z obowiązku prawidłowego zawiadomienia oskarżyciela publicznego o terminie rozprawy, w tym rozprawy odroczonej.

Wobec powyższego oczywiste jest, że wskazane w kasacji uchybienie Sądu odwoławczego miało charakter rażący, stanowiło przejaw nieracjonalnej wykładni przepisów, a wpływ tegoż uchybienia na treść orzeczenia był istotny w rozumieniu art. 523 § 1 k.p.k. Skutkować to zatem musiało wydaniem orzeczenia kasatoryjnego. W toku ponownego rozpoznania sprawy Sąd Okręgowy w Radomiu uwzględnił wyrażone powyżej zapatrywania prawne (art. 518 w zw. z art. 442 § 3 k.p.k.) oraz

dokona ponownej, wnikliwej oceny okoliczności istotnych dla orzekania na podstawie art. 126 § 1 k.p.k.

I.n